

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunens revisorer

Sammanträdesdatum

2018-02-20

§ 10

REV 10/17

EY avrapportering - Granskning av familjehem

Beslut

Kommunens revisorer beslutar att godkänna rapporten.

Ärendet

Maria Carlsrud Felander (EY) föredrar rapporten granskning av familjehem.

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Mölnåls stad har EY granskat utredning och uppföljning av familjehem. Granskningens syfte har varit att bedöma om social- och arbetsmarknadsnämnden säkerställer en ändamålsenlig familjehemsvård, det vill säga i enlighet med gällande lagar, regler och fullmäktiges beslut. Granskningens sammanfattande bedömning är att social- och arbetsmarknadsnämnden har vissa brister i sin styrning, uppföljning och kontroll av familjehemsvården.

Förslag till beslut

Rapporten godkänns.

Justerad

Expedieras till

Social - och arbetsmarknadsnämnden, Kommunfullmäktige

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

Mölnads stad

Granskning av utredning och uppföljning av
familjehem

Innehåll

1. Sammanfattning	2
2. Inledning	3
2.1. Bakgrund.....	3
2.2. Syfte och revisionsfrågor	3
2.3. Revisionskriterier.....	3
2.4. Ansvarig nämnd/styrelse	3
2.5. Metod	3
3. Familjehemsvården i Mölndals Stad.....	4
3.1. Nämndens styrning och uppföljning av familjehemsvård	4
3.2. Organisation.....	5
3.3. Utredning av familjehem.....	6
3.4. Stöd till familjehem	9
3.5. Uppföljning av familjehem	12
4. Samlad bedömning	15
4.1. Slutsats	15
4.2. Bedömning utifrån revisionsfrågorna	15
4.3. Identifierade förbättringsområden/rekommendationer	16
Bilaga 1: Bakgrund.....	17
Bilaga 2: Revisionskriterier	18
Bilaga 3: Källförteckning och metod.....	22
Bilaga 4. Aktgranskning.....	24

1. Sammanfattning

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Mölndals stad har EY granskat utredning och uppföljning av familjehem. Granskningens syfte har varit att bedöma om social- och arbetsmarknadsnämnden säkerställer en ändamålsenlig familjehemsvård, det vill säga i enlighet med gällande lagar, regler och fullmäktiges beslut.

Granskningen visar att stadens familjehemsvård är organiserad inom två olika enheter, *enheten för familjehem och kontaktstöd* samt *enheten för ensamkommande barn*. Det finns rutiner och mallar för utredning av familjehem. Rutinerna är dock i behov av uppdatering och det finns inget pågående arbete för att likställa enheternas rutiner, mallar och arbetssätt. Vi bedömer det därmed inte vara säkerställt att handläggningen av familjehemsärenden bedrivs på ett likvärdigt sätt på de två enheterna.

Av granskningen framkommer att nämnden erbjuder olika former av stöd till familjehem. Det finns rutiner för vilka stödinsatser som kan erbjudas. Däremot saknas rutin för hur stödinsatserna ska genomföras och dokumenteras. Nämnden har heller inte beslutat om eller genomfört någon samlad uppföljning eller utvärdering av stödet till familjehemmen, vilket Socialstyrelsens föreskrifter anger. Vi bedömer att nämnden därmed inte kan säkerställa om det stöd som ges är tillräckligt eller ändamålsenligt.

Uppföljning av familjehem sker i huvudsak utifrån ett individperspektiv och inte av familjehemmet i sig. Granskningen påvisar brister i följsamheten till rutinen för uppföljning samt att upprättande av genomförandeplaner bortprioriteras vid tidsbrist. Granskningen visar också att det inte genomförs någon strukturerad uppföljning av konsulentstödda familjehem. Av granskningen framkommer att dokumentation är ett övergripande utvecklingsområde, både avseende utredning, stöd och uppföljning av familjehem. Bristerna avseende dokumentation bekräftas av genomförd aktgranskning.

Granskningens sammanfattande bedömning är att social- och arbetsmarknadsnämnden har vissa brister i sin styrning, uppföljning och kontroll av familjehemsvården. Vi rekommenderar social- och arbetsmarknadsnämnden att:

- „ Säkerställa att utredningar av familjehem dokumenteras löpande och i enlighet med kraven i aktuella regelverk.
- „ Säkerställa att referenser inhämtas och dokumenteras i enlighet med kraven i aktuella regelverk.
- „ Säkerställa att genomförandeplaner upprättas i enlighet med kraven och rekommendationerna i aktuella regelverk.
- „ Tillse att den löpande uppföljningen av familjehem och placeringar dokumenteras på ett strukturerat sätt utifrån kraven i aktuella regelverk.
- „ Säkerställa en tillräcklig övergripande uppföljning och egenkontroll avseende arbetet med familjehem.
- „ Säkerställa en ändamålsenlig uppföljning och kontroll av konsulentstödda familjehem utifrån kraven i aktuella regelverk och de egna avtalen.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Granskningens bakgrund framgår av bilaga 1.

2.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma hur social- och arbetsmarknadsnämnden säkerställer en ändamålsenlig familjehemsvård, det vill säga i enlighet med gällande lagar, regler och fullmäktiges beslut.

I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- „ Hur säkerställer nämnden en ändamålsenlig utredning av familjehem?
- „ Hur säkerställer nämnden ett ändamålsenligt stöd till familjehemmen?
- „ Hur säkerställer nämnden en ändamålsenlig uppföljning av familjehemmen?

2.3. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analys, slutsatser och bedömningar. Se bilaga 2 för granskningens revisionskriterier.

2.4. Ansvarig nämnd/styrelse

Granskningen avser social- och arbetsmarknadsnämnden.

2.5. Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier, intervjuer samt aktgranskning. Samtliga intervjuade har getts tillfälle att sakfelsesgranska rapporten. Se bilaga 3 för källförteckning.

Aktgranskningen har omfattat tio slumpmässigt utvalda barnakter samt motsvarande familjehemsakter där placeringsbeslut fattats under den senaste tvåårsperioden. Den omfattar familjehem där kommunen har pågående placeringar under tidsperioden. Syftet med aktgranskningen är att bedöma om dokumentationen avseende utredning, stöd och uppföljning sker ändamålsenligt, det vill säga i enlighet med lagstiftning, föreskrifter, riktlinjer och rutiner. Inom ramen för aktgranskningen har vi tagit fram en checklista utifrån kraven i socialtjänstlagen (SoL) och Socialstyrelsens föreskrifter SOSFS 2012:11. Se bilaga 4 för aktgranskningen.

3. Familjehemsvården i Mölndals Stad

3.1. Nämndens styrning och uppföljning av familjehemsvård

”Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.” Så lyder definitionen av begreppet familjehem i 3 kap. 2 § socialtjänstförordningen (SoF).

I Mölndals stad är det social- och arbetsmarknadsnämnden (nämnden) som ansvarar för familjehemsvården. I nämndens verksamhetsplan 2017-2019 anges målen för verksamheten. I planen framgår att bristen på familjehem i hög grad förväntas påverka verksamheten under 2017. Inströmningen av ensamkommande barn har medfört ett kraftigt behov av familjehem. Även de senaste årens volymökning av barnavårdsanmälningar har lett till ett ökat behov av insatser. Strategin för att möta dessa behov är att utveckla arbetet med hemmaplanslösningar samt att arbeta för att rekrytera egna familjehem i högre utsträckning.

Nedan beskrivs nämndens mål avseende familjehemsvården. Nämnden har i budget även beslutat om volymmått för *antalet familjehem*. Även dessa mått redovisas nedan.

- ▶ **Fullmäktiges mål:** Andelen Mölndalsbor som upplever trygghet och god hälsa ska öka.
- ▶ **Nämndens mål:** Social- och arbetsmarknadsnämnden ska verka för att utsatta barn och ungdomars förutsättningar till jämlika levnadsvillkor ökar.
Vi ska under 2017 arbeta med en mängd handlingsplaner och aktiviteter för att minska antalet utsatta barn och ungdomar i Mölndal samt förbättra levnadsvillkoren för Mölndals utsatta barn och ungdomar.

Mål	Utfall 2016	Mål 2017	Utfall 2017	Mål 2018
Andelen nyrekryterade interna familjehem ska öka	81 %	80 %	80 %	81 %
Minska sammanbrotten ¹ för barn i familjehem inom verksamhetsområde barn och familj.	<i>Inte mätt - nytt mått för 2017</i>	85 %	85 %	90 %
Minska sammanbrotten för ensamkommande barn i stadens stadigvarande familjehem.	80 %	85 %	88 %	90 %
Antalet barn, exkl. ensamkommande barn, som vid placering i familjehem eller HVB får en obruten skolgång ² .	90 %	100 %	86 %	100 %
Volymmått	Utfall 2016	Budget 2017	Utfall 2017	
Antal familjehem	81	88	86	

Figur 1: Social- och arbetsmarknadsnämndens mål och volymmått för familjehemsvården

¹ Enligt verksamhetsberättelse 2016 innebär sammanbrott att det sker en icke planerad avslutning av placeringen.

² Med obruten skolgång avses enligt verksamhetsplan 2017-2019 max två veckors skoluppehåll vid placeringar som medför skolbyte.

Av verksamhetsberättelse 2016 framkommer att nämnden har lyckats med sitt mål avseende rekrytering av familjehem. Enheten har arbetat med att bli attraktiv som familjehemsenhet. Enhetens förstärkning av personal uppges ha bidragit till fördjupat fokus på rekrytering och stöd till familjehemmen. De familjer som är intresserade av att bli familjehem kan anmäla sitt intresse på kommunens hemsida eller ta kontakt via telefon.

Antalet barn som varit familjehemsplacerade har varierat de senaste åren. Statistiken nedan omfattar alla barn som var placerade i familjehem. Verksamhetschef anger vid intervju att målet inte är att ha 100 % familjehem i egen regi, då man vill kunna köpa tjänsten konsulentstödda familjehem i de ärenden där det föreligger specifika behov.

Familjehemsplacerade barn och unga, totalt		Familjehemsplacerade barn och unga i konsulentstödd verksamhet
2016	95	25
2017 (jan-juni)	82	14

Figur 2: Antal familjehemsplacerade barn i Mölndals Stad 2016-2017

Verksamhetsuppföljning sker kvartalsvis, då inrapportering sker i ledningssystemet. Nyckeltalen utgår från nämndens budget. Uppföljning till nämnden sker i samband med delår- och årsbokslut. Enheterna tar dessutom årligen fram verksamhetsberättelser innehållande redovisning och analys av måluppfyllelse, samt beskrivning av de aktiviteter som genomförts för att nå målen. Verksamhetsberättelserna sammanställs till nämndens årliga verksamhetsberättelse. Utöver nämndens mål och antalet familjehemsplaceringar följer inte nämnden några ytterligare nyckeltal, så som exempelvis placeringarnas längd. Nämndens presidium uppger att man inte har efterfrågat sådan rapportering, eller annan rapportering avseende konsulentstödda familjehem.

3.1.1. Vår bedömning

Uppföljning till nämnd sker i samband med delår och årsbokslut samt i nämndens årliga verksamhetsberättelse. Nämnden tar då del av nyckeltal kopplat till måluppfyllelse samt antal familjehem. Utöver dessa nyckeltal sker ingen annan rapportering till nämnd, exempelvis över placeringarnas längd över tid eller antal per placeringsform (nätverksplacering, konsulentstödda osv.). Nämnden får således ingen samlad bild av hur familjehemsvården fungerar eller utvecklas över tid. Vi bedömer att nämnden inte fullt ut har tillsett en tillräcklig uppföljning för att kunna säkerställa en ändamålsenlig familjehemsvård.

3.2. Organisation

Inom social- och arbetsmarknadsförvaltningen (förvaltningen), är familjehemsvården organiserad inom två olika enheter. *Enheten för familjehem och kontaktstöd* ansvarar för handläggning av traditionella familjehem och *enheten för ensamkommande barn* ansvarar för handläggning av familjehemsvård för ensamkommande barn (EKB). Inom båda enheterna finns familjehemssekreterare som ansvarar för utredning, stöd och uppföljning avseende familjehem.

Enheten för familjehem och kontaktstöd

- Traditionella familjehem
- *Familjehemssekreterare (4 st)* ansvarar för utredning, stöd och uppföljning av familjehem
- *Barnsekreterare (4 st)* ansvarar för verkställighet och uppföljning av beslut om familjehemsplacering i barnärendet (tar över ärendet efter att *utredare* på *enheten för mottagning och utredning* fattat beslut om familjehemsplacering)
- *Seniorhandläggare (1 st)* är en erfaren handläggare som bland annat ansvarar för introduktion av nyanställda samt fungerar som ett pedagogiskt stöd inom enheten

Enheten för ensamkommande barn

- Familjehem EKB
- *Familjehemssekreterare (2 st)* ansvarar för utredning, stöd och uppföljning av familjehem
- *Socialsekreterare (4 st)* ansvarar för utredning, beslut, verkställighet och uppföljning av familjehemsplacering i barnärendet.

Figur 3: Arbetssätt avseende familjehem och barnärende inom enheterna.

Det finns en rollbeskrivning som tydliggör ansvarsfördelning för familjehemssekreterare och barnsekreterare. Rutinerna förvaras som Word-dokument på servern och hela förvaltningen har åtkomst till dem. Mappstrukturen som dokumenten förvaras inom fungerar som nämndens kvalitetsledningssystem. Enhetscheferna framför vid intervju att rutinerna är väl förankrade inom enheterna.

3.3. Utredning av familjehem

I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) regleras vilka uppgifter och metoder som ska användas inom ramen för utredning av familjehem. Kommunens socialnämnd ska enligt föreskrifterna bedöma hemmets lämplighet genom att väga samman vad som har framkommit vid utredningen. Bedömningen och de uppgifter som ligger till grund för denna ska tillsammans med övriga fakta om familjen sammanställas i en familjehemsutredning. En familjehemsutredning ska enligt rutinen innehålla i nedanstående moment:

- Första kontakt via telefon
- Första hembesök
- Registerkontroll
- Referenser (minst 2 st)
- Andra hembesöket (i mån av tid)
- Kälvestensintervju
- Skriv utredning och kommunicera den med familjen
- Placeringsavtal

Vid intervjuer framkommer att både enheten för familjehem och kontaktstöd och enheten för ensamkommande barn arbetar enligt rutinen. Familjehemssekreterare på enheten för familjehem och kontaktstöd framför vid intervju att många av enhetens rutiner är i behov av uppdatering. Vi noterar att rutinen för utredning av familjehem är daterad 2014-11-21. Seniorhandläggaren som har fått i uppdrag att utveckla/uppdatera rutinerna har inte hunnit detta. Inom EKB saknas ett uttalat ansvar för rutinerna. Enhetschef framför att gruppen tar gemensamt ansvar för att diskutera rutinerna på interna möten. Enligt enhetschefen behövs en översyn då många dokument är inaktuella. Det pågår inget arbete med att likställa de två enheternas rutiner och mallar.

Förvaltningen arbetar sedan några år utifrån BRA-fam som är Socialstyrelsens bedömningsmetod för rekrytering av familjehem³. Enhetschef för EKB framför att det saknas material och utredningsmetodik med fokus på ensamkommande, men att Mölndals stad under 2018 kommer delta i pilotprojektet ALFACA⁴ via Socialstyrelsen. Materialet innehåller metodik och stöd i arbetet med att utreda och följa upp familjehem som tar emot ensamkommande.

För intervjuerna med de tilltänkta familjehemsföräldrarna används den så kallade *Kälvstenmetoden*. Metoden innehåller ett intervjuformulär som används för intervjuer vid familjehemsutredning i ett flertal svenska kommuner. Intervjuerna ska behandla frågor om bland annat familjehemsföräldrarnas bakgrund och uppväxt, familjens rollfördelning, samspel och hur kommunikationen fungerar i familjen. Intervjuerna tolkas av externt anlita terapeut med särskild utbildning samt av familjehemssekreterarna.

Beslut om familjehemsplacering är delegerat till nämndens utskott. Familjehemsutredningen ska som regel vara färdigställd och beslut fattat av utskottet innan placering sker. Det förekommer dock att placeringen inleds med en jourplacering och att familjehemsutredningen färdigställs under jourplaceringen. Även i de fall där placering avser familjehem i barnets eller ungdomens nätverk (till exempel hos släktingar) sker placering ofta redan under utredningens gång. Nätverksplaceringar är vanliga inom EKB.

Dokumentation av utredning ska ske löpande. Innan ärendet överlämnas till utskottet sammanfattas utredningens väsentliga delar i ett underlag, med förslag till beslut. Enhetscheferna kvalitetssäkrar och godkänner utredningen innan det lämnas till utskottet.

I granskningen framkommer att mallen för underlaget inte är komplett i nuvarande verksamhetssystem. Mallen saknar vissa rubriker som ska ingå enligt Socialstyrelsens föreskrifter. Handläggarna får därför manuellt komplettera med de nödvändiga rubrikerna, från ett Word-dokument som förvaltningen tagit fram. Enligt enhetschef för familjehem och kontaktstöd ska ett nytt verksamhetssystem införas under 2018. I det nya systemet kommer malldokumenten utvecklas.

³ Metoden består av ett instrument, en bedömningsmall och en manual som används för att hämta in grundläggande information på ett systematiskt sätt.

⁴ ALFACA (Alternative family care) är en utredningsmetodik med fokus att hitta familjehem som har samma rötter och kultur som den unge.

Vid intervjuer framför både enhetschefer och familjehemssekreterare att dokumentation är ett utvecklingsområde för båda enheterna. Renskrivning av intervjuer, löpande dokumentation och utredning bortprioriteras på grund av tidsbrist. Det saknas och efterfrågas en mall för dokumentationen. Istället prioriteras det sammanfattande underlaget som ska till utskottet inför beslut. I intervjuer framförs att det finns en risk för att kunskap om ärendet går förlorat eftersom underlaget till utskottet inte innehåller all information i ärendet. Utskottet anges dock få tillräckligt underlag för att kunna fatta beslut.

Enhetscheferna uppger vid intervju att de är insatta i pågående ärenden. Enhetscheferna deltar på metodhandledning där aktuella ärenden och frågor diskuteras. Av intervjuer framgår att det saknas systematisk ärendegenomgång och kollegial granskning.

Nämndens presidium genomför årligen stickprovsgranskning avseende dokumentation i individuella ärenden. Ett antal slumpvis utvalda ärenden (fyra - sju per enhet) granskas utifrån en mall⁵. Resultat från 2017 års stickprov presenterades för nämnden den 20 april. Av protokollet kan utläsas att sex ärenden granskats inom området Barn och familj, samtliga utan anmärkning. I granskingen har inte framkommit att enheterna får återkoppling av resultatet

3.3.1. Resultat från aktgranskning kopplat till utredning av familjehem

Av aktgranskningen framkommer att dokumentationen brister avseende de moment som ska ingå vid utredning av familjehem. Endast i två av tio granskade ärenden är utredningen dokumenterad i sin helhet. I övriga ärenden har dokumentationen enbart sammanställts i det underlag som gått till utskottet.

Aktgranskningen visar att de utredningar som utskottet tagit del av inför beslut innehåller information i enlighet med mallen. I sex av tio ärenden saknas dokumentation och handlingar som styrker att registerkontroll har genomförts (det anges i samtliga fall att det har utförts). Enligt enhetschef saknas en rutin som anger hur registerkontroller och handlingar ska hantearas. Vi kan av nämndens dokumentanteringsplan inte utläsa att registerkontrollerna får gallras.

Dokumenterat samtycke⁶ återfinns endast i fyra av tio ärenden. I majoriteten av de granskade akterna saknas dokumentation avseende referenstaging. I majoriteten av ärendena framgår att intervju genomförts men endast i två ärenden var intervjun renskriven och dokumenterad i sin helhet.

⁵ Det rör sig exempelvis om huruvida det framgår vem som upprättat dokumentationen/handlingen, om beslut har fattats i enlighet med delegationsordningen, om utredningen är godkänd av ansvarig chef samt om lagrum är angivna i dokumentationen.

⁶ I 5 kap 5 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5) anges att om den enskilde har lämnat samtycke till att nämnden får kontakta andra myndigheter eller personer, ska den enskildes samtycke dokumenteras. Även i nämndens rutin för utredning av familjehem framgår att samtycke ska dokumenteras.

Av aktgranskningen framgår att nämnden i samtliga granskade ärenden har ingått avtal med familjehemmen. I ett av ärendena saknades dock uppdaterat avtal med den familjehemsförälder som fortsatte uppdraget efter familjehemmets separation. Avtalen innehåller roll- och ansvarsfördelning mellan nämnden och familjehemmet.

3.3.2. Vår bedömning

Av socialtjänstlagen, SoL, 6 kap. 6 § framgår att förhållanden i ett familjehem ska utredas för att ge en bild av dess allmänna lämplighet och lämplighet att ta emot ett visst barn. Av Socialtjänstförordningen 2012:11 framgår vilka delar utredningen ska omfatta. Granskningen visar att det inom både enheten för familjehem och kontaktstöd och enheten för ensamkommande barn finns rutiner och mallar för utredningsförfarandet. Rutinerna följer socialtjänstförordningens bestämmelser och anses av de intervjuade vara väl förankrade inom enheterna. Dock föreligger visst behov av uppdatering. Inom enheten för familjehem och kontaktstöd pågår uppdatering inom ramen för arbete med kvalitetsledningssystemet. Enhetscheferna deltar på metodmöten och får därigenom god insyn i aktuella ärenden. Någon övergripande ärendegenomgång sker dock inte. Enhetscheferna kvalitetssäkrar och godkänner de utredningar som utskottet tar del av inför beslut. Enligt vår bedömning har nämnden i huvudsak säkerställt ett ändamålsenligt dokumenterat stöd för utredning av familjehem.

Av SOFS 2011:9 framgår att den som bedriver socialtjänst ska identifiera, beskriva och fastställa de processer i verksamheten som behövs för att säkra verksamhetens kvalitet. Syftet är bland annat att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning. Av granskningen framkommer att det inte pågår något arbete för att likställa enheternas rutiner, mallar och arbetsätt. Vi bedömer att nämnden inte fullt ut säkerställt att handläggningen av familjehemsärenden bedrivs på ett likvärdigt sätt på de två enheterna.

Av Socialstyrelsens föreskrifter SOSFS 2014:5 tydliggörs vikten av löpande och tydlig dokumentation vid utredning och handläggning av ärenden inom socialtjänsten. Av granskningen framkommer att dokumentation är ett utvecklingsområde. Utredningar dokumenteras inte löpande i den omfattning som regelverket kräver, bland annat sker sällan renskrivning av intervjuer. Det efterfrågas även en mall för hur utredningen ska dokumenteras. Bristerna avseende dokumentation bekräftas av genomförd aktgranskning. De utredningsmoment som genomförts och de handlingar som samlats in beskrivs till stor del enbart i den sammanfattande utredning som utskottet tar del av. Aktgranskningen visar även att en stor del av de handlingar som begärts in i utredningsförfarandet inte sparas, trots att det saknas gallringsbeslut i nämndens dokumenthanteringsplan. Vi anser att detta sammantaget påverkar rättssäkerheten i ärendehantering. Utifrån ovanstående bedömer vi att nämnden bör säkerställa att dokumentation och hantering av handlingar sker i enlighet med kraven i aktuella regelverk.

3.4. Stöd till familjehem

Enligt budget 2017 ska sammanbrotten för barn i familjehem minska. Antalet sammanbrott per år och enhet är enligt enhetschefernas statistik 3-4 per enhet. Enhetscheferna framför att vid samtliga sammanbrott diskuteras hur det skulle kunna förhindrats. Enhetschef för EKB framför att sammanbrott kan ske även om familjehemmet tidigt får omfattande stödinsatser.

För att förebygga sammanbrott erbjuds familjehemmen utökad stöd. För att attrahera och bevara familjehem erbjuds stöd som liknar de privata aktörernas⁷ enligt nämndens presidium. Enheten samarbetar även med öppenvårdens familjebehandling för att förhindra sammanbrott.

Stödet till familjehemmen ges i förstahand via familjehemssekreteraren. Till stöd för arbetet finns en rutin. Stödet ges via regelbunden kontakt med hembesök och telefonsamtal efter behov och pågår genom hela placeringen. Utifrån rutinen erbjuds stöd i form av ett antal olika former:

▶ **Handledning**

Alla familjehem erbjuds handledning. I första hand erbjuds intern handledning och i andra hand Gryning vårds handledningsgrupper för jour- och familjehem⁸. Vid behov erbjuds även extern handledning, t.ex. med inriktning på trauma.

▶ **Öppenvård**

Öppenvården jobbar bl. a med familjehemssystemet, familjebehandling och en helhets-syn. Exempelvis kan öppenvården erbjuda familjehemmet verktyg i vardagen.

▶ **Utbildning**

Nya familjehem erbjuds att gå *Ett hem att växa i*, en grundutbildning för jour- och familjehem som tagits fram av Socialstyrelsen. Därutöver bjuder Gryning vård årligen in till olika utbildningar.

▶ **Temakvällar**

Varje termin anordnas temakvällar där familjehemmen bjuds in för att träffa varandra, fika och tillsammans prata om olika teman som är aktuella.

▶ **Trivselaktiviteter**

Enligt ett årshjul bjuds Mölndals stads familjehem in till olika trivselaktiviteter under året, så som exempelvis julbord.

Familjehemssekreterarna ansvarar för att anpassa stödet utifrån behov och efterfrågan. Vid intervjuer framkommer att hälften av de traditionella familjehemmen är avlägset belägna vilket medför att den löpande avstämningen till stor del sker per telefon. Inom EKB sker fler personliga besök då de flesta familjehemmen ligger i närområdet. Som regel har familjehemssekreterarna tätare kontakt med familjehemmet initialt vid placering samt om behov uppstår under placeringens gång.

Stödet ska dokumenteras löpande i akten. Av granskningen framkommer att det saknas riktlinjer för hur stödinsatser ska genomföras och dokumenteras. Vid intervjuer framkommer att det inte sker någon kontroll avseende dokumentation av stödet. Det sker ingen samlad uppföljning avseende vilket stöd som ges eller stödinsatsernas omfattning.

Hösten 2016 genomfördes en enkätundersökning där familjehemmen fick svara på frågor avseende behov och önskemål av stöd. Av svaren framkom behov av att träffa andra familjehem,

⁷ De konsulentstödda familjehemmen har färre familjehem per konsulent och har således större utrymme för det löpande stödet. Enhetschef för traditionella familjehem framför vid intervju att ökade resurser såldes medfört att enheten kommer utökas med en familjehemssekreterare.

⁸ Kommunerna i Västra Götaland kan utifrån det så kallade "in-house undantaget" i Lagen om offentlig upphandling (LOU) avropa Gryning Vårds tjänster utan upphandling

något som idag erbjuds via temakvällarna. Utöver denna enskilda enkät saknas systematisk uppföljning kring upplevelsen av stödet.

Vid intervjuer framkommer att enheterna till viss del samverkar avseende planering av stödet, framförallt avseende utbildning till familjehem⁹. Två familjehemssekreterare håller i utbildningen, som uppges vara uppskattad av familjehemmen. Enhetschef för EKB framför att enheten har svårt att få familjehemmen att delta. Orsaken uppges vara språk och kompetensfrågor. Utbildningsmaterialet har dock nyligen omarbetats för att anpassas till ensamkommande.

3.4.1. Resultat från aktgranskning kopplat till stöd till familjehem

Vår övergripande reflektion utifrån aktgranskningen är det framgår tydligt av dokumentationen att familjehemssekreterarna haft kontinuerlig och löpande kontakt med familjehemmen. I fem av de granskade ärendena är det dock inte tydligt dokumenterat vilket stöd som givits till familjehemmet avseende utbildning, fortbildning och handledning. I de ärenden där dokumentation finns är den dock knapphändig. Enbart i två ärenden framgår tydligt vilket stöd som diskuterats och familjehemmets inställning. I ett av de granskade ärendena framgår av dokumentationen att familjehemmet efterfrågat stöd vid ett flertal tillfällen under ett par månader. Det går av dokumentationen inte utläsa huruvida något stöd sattes in och placeringen avbröts efter sammanbrott.

3.4.2. Vår bedömning

Enligt SoL och SOSFS 2012:11 ska socialnämnden ge råd, stöd och annan hjälp till familjehemmen samt verka för att familjehem får lämplig utbildning. Den handledning och fortbildning som ges ska vara anpassad till uppdragets karaktär. Av föreskrifterna (SOSFS 2011:9) framgår att nämndens egenkontroll av familjehem bör omfatta uppgifter om bland annat vårdnadshavarnas och familjehemsföräldrarnas erfarenheter av socialnämndens råd, stöd och hjälp.

Granskningen visar att nämnden erbjuder stöd till familjehem i flera olika former. Det finns rutiner som anger vilka stödinsatser som kan erbjudas samt att familjehemssekreteraren ansvarar för stödets utformning och omfattning. Däremot saknas rutin för hur stödinsatserna ska genomföras och dokumenteras. I aktgranskningen noteras att det i flera akter inte tydligt framgår vilket stöd som har givits till familjehemmen. Det framgår dock att familjehemssekreterarna har löpande kontakt med familjehemmen.

Granskningen visar att nämnden inte har beslutat om eller genomfört någon samlad uppföljning eller utvärdering av stödet till familjehemmen i enlighet med föreskrifterna. Utöver nämndens mål avseende antalet sammanbrott följer varken nämnd eller förvaltning andra nyckeltal avseende till stödet. Det görs inte heller någon samlad uppföljning eller kontroll avseende det stöd som ges.

⁹ Lagstiftningen ställer krav på att kommunen ska erbjuda utbildning till familjehemmen. Det finns dock inget krav på att familjehemmen ska delta.

Vi bedömer att nämnden inte har tillsett att stödet till familjehemmen är ändamålsenligt utifrån kraven på dokumentation och uppföljning. Nämnden har inte tillsett att det finns tillräckliga rutiner för genomförande och dokumentation av stödet. Nämnden har inte heller tillsett att det sker en systematisk uppföljning, utvärdering och egenkontroll av stödinsatserna.

3.5. Uppföljning av familjehem

Enligt rutin för uppföljning av familjehem anges att varje familjehem har en familjehemssekreterare som ansvarar för uppföljning, avtal, ersättning och stöd. Rutinen hänvisar till bestämmelser i lagstiftning och allmänna råd, bland annat avseende att vårdplan och genomförandeplan ska upprättas. Familjehemsföräldrarna ska delta på de uppföljningsmöten som sker med utgångspunkt i genomförandeplanen. Rutinen anger vidare att familjehemssekreteraren ska boka regelbundna besök i familjehemmet för uppföljning. Löpande uppföljning sker även via telefon- och mailkontakt mellan familjehemmet och ansvarig familjehemssekreterare. Dokumentation av uppföljningen sker framförallt i familjehemmets egen akt. Om någon fråga berör barnet ska det dokumenteras i barnets akt eller förmedlas till ansvarig barnsekreterare.

Av genomförda intervjuer framgår att det saknas ett fungerande system för uppföljning av familjehemmen. Uppföljningen sker främst i samband med uppföljning av barnärendet, således minst fyra gånger per år. Vid dessa tillfällen besöker familjehemssekreterare och barnsekreterare/socialsekreterare familjehemmet tillsammans. Förvaltningen framför vid sakfel att uppföljningen är individuellt behovsanpassad utifrån hur mycket kontakt som förvaltningen behöver ha med barnet eller med familjehemmet.

Barnsekreterarna framför att framtagande av genomförandeplaner för familjehemsplaceringarna inte alltid hinns med och upplever att genomförandeplan saknas i en stor del av ärendena. Barnsekreterarna lyfter även vikten av att genomförandeplaner är väl genomarbetade, något som kan vara en utmaning. Familjehemmen ska vara involverade i framtagande av genomförandeplanen men enligt familjehemssekreterare är så inte alltid fallet. Av en riskbedömning genomförd 2017-09-25 på enheten för familjehem och kontaktstöd anges att upprättande av genomförandeplan som en arbetsuppgift som ska prioriteras bort när tiden inte räcker till. Enligt enhetschef har ett arbete med att ha aktuella och reviderade genomförandeplaner påbörjats i januari 2018.

3.5.1. Avtal och uppföljning avseende konsulentstödda familjehem

Som tidigare nämnts har staden 14 barn och unga placerade i konsulentstödda familjehem. Majoriteten av de placerade är ensamkommande barn. Nämnden har ramavtal med sju leverantörer. I samband med ökningen av antalet ensamkommande barn 2015 skedde dock en del placeringar även utanför ramavtal. Ny upphandling pågår och verksamhetscheferna bistår stadens upphandlingsenhet i arbetet med framtagande av kravspecifikation.

Av genomförda intervjuer framgår att familjehemssekreterarna inom EKB deltar vid konsulenternas hembesök. De får även rapporter från konsulenterna som beskriver hur stödet utförts. Det varierar mellan företagen hur ofta rapporterna inkommer. Familjehemssekreterarna för

traditionella familjehem framför att de förlitar sig mycket på konsulenterna och deras rapportering. Familjehemssekreterarna deltar i regel inte vid uppföljningarna. De intervjuade barn- och familjehemssekreterarna upplever att det finns risk för en bristande kontroll avseende denna uppföljning.

Vid intervjuer framkommer att det i dagsläget saknas en funktion med uttalat ansvar för att följa upp befintliga ramavtal. Tidigare bistod upphandlingsenheten med detta. Verksamhetschef framför vid intervju att enheterna har kontroll i varje enskilt ärende, men att det saknas en övergripande uppföljning avseende kvalitet och avtalsföljsamhet.

3.5.2. Resultat från aktgranskning kopplat till uppföljning av familjehem

Av aktgranskningen framgår att vårdplaner upprättats i majoriteten av ärendena. Enbart i fyra ärenden har vi dock tagit del av genomförandeplaner som innehåller samtliga delar som krävs enligt SoL 11 kap. 3 §. Endast i två av dessa genomförandeplaner framgår det tydligt att familjehemmet har deltagit i framtagandet av genomförandeplanen, vilket ses som viktigt i SoL och SOSFS 2012:11. Vidare framgår att det tydligt bara i ett av de granskade ärendena att uppföljning genomförts av genomförandeplanen.

Avseende nämndens uppföljning av familjehemsplaceringar framgår det tydligt av dokumentationen att barnsekreterare besökt barnet eller den unge minst fyra gånger under det senaste året. I två av ärendena framgår det inte tydligt huruvida enskilda samtal hållits med den unga.

3.5.3. Vår bedömning

Av SoL och SOSFS 2012:11 framgår flera krav på ansvarig nämnd när barn och unga placeras i familjehem. Bland annat framgår att nämnden ska tillse att vårdplan och genomförandeplan ska upprättas samt att vården ska följas noga. Av granskningen framkommer att genomförandeplaner inte alltid upprättas på grund av prioritering vid tidsbrist. Bilden bekräftas av aktgranskningen som visar att det enbart i fyra av tio ärenden har upprättats genomförandeplaner som innehöll samtliga de delar som lagstiftningen kräver. Enbart i ett av ärendena var det tydligt att genomförandeplanen hade följts upp. Vi bedömer att nämnden inte har säkerställt genomförandeplaner hanteras i enlighet med kraven i lagstiftningen. Vi ser dock positivt på att ett utvecklingsarbete har påbörjats avseende detta.

Enligt SoL 6 kap 7 b § ska socialnämnden noga följa vården av placerade barn och unga genom regelbundna besök, enskilda samtal med barnet samt samtal med familjehemmet och vårdnadshavare. Vid intervjuer framkommer att familjehemssekreterare och barnsekreterare har ett tätt och väl fungerande samarbete och till stor del genomför uppföljningar tillsammans. Av genomförd aktgranskning bekräftas detta. Det framgår tydligt av dokumentationen att uppföljning av placeringen i stort uppfyller lagstiftningens krav. I två ärenden framgår det inte tydligt huruvida enskilda samtal hållits med den unga.

Av Socialstyrelsens allmänna råd i SOSFS 2012:11 framgår att barnet eller den unge bör besökas av en socialsekreterare minst fyra gånger per år. Av genomförd aktgranskning framgår det tydligt av dokumentationen att barnsekreterare besökt barnet eller den unge minst fyra

gångar under det senaste året. Vi kan konstatera att nämndens uppföljning i de granskade ärendena i stort är i enlighet med kraven i SoL och SOSFS 2012:11.

Ansvarig nämnd har samma ansvar för det placerade barnet oavsett om hemmet har rekryterats av och får stöd från en enskild verksamhet. Skillnaden är att råd, stöd och annan hjälp enligt SoL ges till familjehemmet av den konsulentstödda verksamheten. Enligt vår bedömning har nämnden inte säkerställt en ändamålsenlig kvalitet och uppföljning av avtal avseende konsulentstödda familjehem. Vi bedömer det som väsentligt att nämnden säkerställer en ändamålsenlig uppföljning och kontroll av konsulentstödda familjehem utifrån kraven i aktuella regelverk och de egna avtalen. Enligt vår bedömning är avsaknad av uppföljning en risk som kan innebära att upphandlad verksamhet inte lever upp till avtalade krav.

4. Samlad bedömning

4.1. Slutsats

Granskningens syfte har varit att bedöma hur social- och arbetsmarknadsnämnden säkerställer en ändamålsenlig familjehemsvård, det vill säga i enlighet med gällande lagar, regler och fullmäktiges beslut. Utifrån granskningens syfte och grunderna för ansvarsprövning är vår sammanfattande bedömning att social- och arbetsmarknadsnämnden har vissa brister i sin styrning, uppföljning och kontroll av familjehemsvården. Detta mot bakgrund av att nämnden inte säkerställt att dokumentation sker i enlighet med aktuella regelverk. Nämnden har vidare utvecklingsområden avseende uppföljningen av stöd till familjehem. De har heller inte säkerställt uppföljning av upphandlad verksamhet i enlighet med aktuella regelverk och avtal.

4.2. Bedömning utifrån revisionsfrågorna

Revisionsfråga	Bedömning
Hur säkerställer nämnden en ändamålsenlig utredning av familjehem?	Nämnden har till stor del säkerställt en ändamålsenlig utredning av familjehem enligt vår bedömning, men det finns vissa utvecklingsområden. Utredning genomförs i huvudsak enligt upprättade rutiner, men rutinerna behöver uppdateras. Genomförd aktgranskning visar att det finns brister i dokumentationen av genomförda utredningar. Det finns även brister i hantering av handlingar utifrån nämndens dokumenthanteringsplan.
Hur säkerställer nämnden ett ändamålsenligt stöd till familjehemmen?	Vår bedömning är att nämnden inte säkerställt om det stöd som ges är tillräckligt eller ändamålsenligt utifrån krav på dokumentation och uppföljning. Granskningen visar att det finns rutiner för stöd till familjehemmen. Det saknas dock tydliga riktlinjer och rutiner för dokumentation av det stöd som ges. Nämnden har inte beslutat om eller genomfört någon samlad uppföljning eller utvärdering av stödet till familjehemmen i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter.
Hur säkerställer nämnden en ändamålsenlig uppföljning av familjehemmen?	Enligt vår bedömning har nämnden inte säkerställt en tillräcklig <i>övergripande</i> uppföljning och egenkontroll avseende arbetet med familjehem. Vi bedömer att nämnden i huvudsak har säkerställt en ändamålsenlig uppföljning av familjehem utifrån ett <i>individperspektiv</i> . Granskningen visar brister i dokumentation av uppföljningen. Därtill framkommer att följsamheten till rutinen för uppföljning av familjehem brister. Upprättande av genomförandeplaner bortprioriteras vid

	<p>tidsbrist. Merparten av de granskade genomförandeplanerna i aktgranskningen saknar flera delar som krävs enligt lagstiftning.</p> <p>Enligt vår bedömning har nämnden inte heller säkerställt en ändamålsenlig kvalitet och uppföljning avseende konsulentstödda familjehem. Det genomförs ingen strukturerad uppföljning av konsulentstödda familjehem. Det saknas en funktion med uttalat ansvar för att följa upp befintliga ramavtal.</p>
--	--

4.3. Identifierade förbättringsområden/rekommendationer

Under granskningen har vi identifierat vissa förbättringsområden och våra rekommendationer framgår nedan.

Social- och arbetsmarknadsnämnden rekommenderas att:

- „ Säkerställa att utredningar av familjehem dokumenteras löpande och i enlighet med kraven i aktuella regelverk.
- „ Säkerställa att referenser inhämtas och dokumenteras i enlighet med kraven i aktuella regelverk.
- „ Säkerställa att genomförandeplaner upprättas i enlighet med kraven och rekommendationerna i aktuella regelverk.
- „ Tillse att den löpande uppföljningen av familjehem och placeringar dokumenteras på ett strukturerat sätt utifrån kraven i aktuella regelverk.
- „ Säkerställa en tillräcklig övergripande uppföljning och egenkontroll avseende arbetet med familjehem.
- „ Säkerställa en ändamålsenlig uppföljning och kontroll av konsulentstödda familjehem utifrån kraven i aktuella regelverk och de egna avtalen.

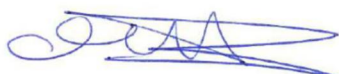
Göteborg den 16 februari 2018

Maria Tengros
Verksamhetsrevisor
Ernst & Young AB

Maria Carlsrud Felander
Verksamhetsrevisor
Ernst & Young AB

Mikaela Bengtsson
Kvalitetssäkrare
Certifierad kommunal yrkesrevisor
Ernst & Young AB

Bilaga 1: Bakgrund

Ett familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad. Med barn avses personer under 18 års ålder medan unga är personer från 18 till och med 21 år. Ett familjehem kan antingen vara ett hem i barnets nätverk eller ett hem där familjehemsföräldrarna inte har någon tidigare relation till barnet. Kommunen kan även placera barn och unga i familjer som får handledning och stöd från en familjehemskonsulent. Konsulentstödda familjehem upphandlas av kommunen från externa leverantörer.

I Mölndals stad är det social- och arbetsmarknadsnämnden som ansvarar för familjehemsvården. Nämnden har en skyldighet att utreda varje familjehems förutsättningar att erbjuda vård innan ett barn eller en ungdom kan placeras. Utredningen ska bland annat omfatta familjens sammansättning och bakgrund, boendet och närmiljön samt familjehemsföräldrarnas egenskaper och inställning till uppdraget. Upphandling av konsulentstödda familjehem ersätter inte nämndens utredningsansvar. Enligt gällande lagstiftning har nämnden även ansvar för att ge stöd till familjehemmen samt att följa upp familjehemsvården. Rekrytering, utredning och uppföljning av familjehem bedrivs inom enheten för familjehem och kontaktstöd.

Nämnden har sett en volymökning i anmälningar som rör våld och barn som far illa. Antalet barn som är i behov av familjehemsvård har ökat. Många av barnen har stora behov vilket medför behov av erfarna familjehem. Inströmningen av ensamkommande barn har också medfört ett ökat behov av familjehem. I nämndens verksamhetsplan 2017-2019 anges att bristen på familjehem i hög grad bedöms påverka verksamheten det närmsta året.

Mot bakgrund av ovanstående har kommunrevisionen i samband med sin risk- och väsentlighetsanalys beslutat att ge EY i uppdrag att genomföra en granskning av kommunens arbete med familjehemsvården. I God revisionsred framkommer de grunder som revisorerna använder när de bedömer ansvarstagande i styrelser och nämnder. Ansvarsgrunder som är aktuella i denna granskning är bland annat risk för bristande styrning, ledning, uppföljning och kontroll.

Bilaga 2: Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses bedömningsgrunder som används i granskningen som utgångspunkt för analys, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterierna i denna granskning styrs av tillämpliga delar av:

- „ Kommunallagen (1991:900) som bland annat innehåller bestämmelser om styrelse och nämnders ansvar, interna kontroll samt god ekonomisk hushållning
- „ Socialtjänstlag (2001:453)
- „ Socialtjänstförordning (2001:937)
- „ Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52)
- „ Socialstyrelsens rekommendationer och allmänna råd kring barn och unga (se nedan)
- „ Kommunala mål och riktlinjer

Kommunallagen (1991:900)

Enligt 6 kap 7 § kommunallagen har nämnderna ansvar för att var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Likaså skall nämnderna se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett övrigt tillfredställande sätt.

Socialtjänstlagen (2001:453) och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, eller hem för vård eller boende.

Av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2012:11 (Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, eller hem för vård eller boende) framgår att nämnden ska kartlägga och analysera behovet av familjehem och hem för vård eller boende för placeringar av barn och unga på kort och lång sikt. Nämnden ska, med kartläggningen och analysen som utgångspunkt, planera för och vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa tillgången till hem som kan erbjuda vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet.

Utredning

Av socialtjänstlagen, SoL, 6 kap. 6 § och SOSFS 2012:11 framgår att förhållanden i ett familjehem ska utredas för att ge en bild av dess allmänna lämplighet och lämplighet att ta emot ett visst barn.

Utredningen av hemmets lämplighet ska enligt 4 kap. 3 § SOSFS 2012:11 omfatta uppgifter om:

- „ familjens sammansättning, bakgrund, livssituation och levnadsvanor, boende och närmiljö,
- „ varje tilltänkt familjehemsförälders personliga förutsättningar, egenskaper och omsorgsförmåga samt varje tilltänkt familjehemsförälders inställning till uppdraget

Socialnämndens utredning av ett tilltänkt familjehem ska enligt 4 kap. 4 § första stycket SOSFS 2012:11 omfatta intervjuer, hembesök och referenstagning. Enligt SOSFS ska referenser på varje tilltänkt familjehemsförälder begäras från minst två av varandra oberoende personer.

Socialnämnden ska enligt SOSFS bedöma hemmets lämplighet genom att väga samman vad som har framkommit vid utredningen. Bedömningen och de uppgifter som ligger till grund för denna ska tillsammans med övriga fakta om familjen sammanställas i en familjehemsutredning.

Stöd

Enligt SoL 6 kap. 6 c § ska socialnämnden verka för att familjehem får lämplig utbildning. Enligt allmänna råd i SOSFS 2012:11 bör nämnden se till att handledning och fortbildning som familjehemmen får är anpassad till uppdragets karaktär. Nämnden ska enligt SoL 6 kap 7 § i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem eller HVB-hem lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

Planering och uppföljning

En genomförandeplan ska upprättas enligt SoL 11 kap 3 §. Enligt SOSFS 2012:11 ska nämnden verka för att ett barn som är placerad i ett familjehem eller HVB-boende, tillsammans med vårdnadshavare, deltar i arbetet med genomförandeplan. Genomförandeplanen bör upprättas i samband med att barnet eller den unge placeras.

Enligt SoL 6 kap 7 b § ska socialnämnden noga följa vården av placerade barn och unga genom regelbundna besök, enskilda samtal med barnet samt samtal med familjehemmet och vårdnadshavare.

Enligt SoL 6 kap 7 c § ska placerade barn ha en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet. Socialsekreteraren ska besöka barnet regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets behov och önskemål. Av Socialstyrelsens allmänna råd i SOSFS 2012:11 framgår att barnet eller den unge bör besökas av en socialsekreterare minst fyra gånger per år. Yngre barn samt barn och unga som nyligen har placerats i ett familjehem eller i ett HVB-hem kan behöva tätare kontakt.

Vidare framgår av SoL 6 kap 8 § att socialnämnden minst en gång var sjätte månad ska överväga om vården fortfarande behövs och hur den bör utformas/inriktas.

Konsulentstödda familjehem

Socialnämnden har samma ansvar för det placerade barnet även om hemmet har rekryterats av och får stöd från en enskild verksamhet. Den enda skillnaden jämfört med en "vanlig" familjehemsplacering är att råd, stöd och annan hjälp enligt 6 kap. 7 § SoL även ges till familjehemmet av den konsulentstödda verksamheten. Socialtjänsten har ansvaret för att upprätta vårdplanen respektive genomförandeplanen enligt 11 kap. 3 § SoL och är skyldig att noga följa vården enligt 6 kap. 7 b § SoL genom personliga besök i hemmet, enskilda samtal med barnet eller den unge, samtal med den eller dem som tagit emot den unge i sitt hem och samtal med vårdnadshavaren.

Socialnämnden får inte fatta beslut om en placering i ett hem enbart utifrån ett utredningsunderlag från den enskilda verksamheten. Utredningen ska vara gjord av en socialnämnd. Den beslutande nämnden ansvarar för beslutet och därmed indirekt även för innehållet och kvaliteten i den utredning som ligger till grund för beslutet.

Den 1 januari 2013 kompletterades SoL med en ny bestämmelse, 6 kap. 6 b § SoL, om avtal med familjehem. Av förarbetena till denna bestämmelse framgår att avtalet ska ingås direkt med dem som nämnden avser anlita. Kravet på avtal gäller oberoende av om familjehemmet får stöd genom en enskilt bedriven verksamhet eller inte.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Av 5 kap. 2 § framgår det att den som bedriver socialtjänst ska utöva egenkontroll med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet.

Allmänna råd

Egenkontrollen av den verksamhet som gäller barn och unga i familjehem eller hem för vård eller boende bör omfatta insamling av uppgifter om bland annat:

- hur ofta en socialsekreterare har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person,
- antalet socialsekreterare som har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person,
- barnens eller de ungas erfarenheter av och synpunkter på vården,
- vårdnadshavarnas och familjehemsföräldrarnas erfarenheter av socialnämndens råd, stöd och hjälp,
- vilka erfarenheter personalen vid hem för vård eller boende har av samarbetet med socialnämnden och
- orsakerna till omplaceringar och oplanerade avslut av placeringar

Av 4 kap 2 § framgår det att den som bedriver socialtjänst ska identifiera, beskriva och fastställa de processer i verksamheten som behövs för att säkra verksamhetens kvalitet.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5) om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS

Av 5 kap. 5 § SOFS 2015:5 framgår det att om den enskilde har lämnat samtycke till att nämnden får kontakta andra myndigheter eller personer, ska den enskildes samtycke dokumenteras. Av dokumentationen ska det framgå

1. vilka andra myndigheter som får kontaktas och i vilket syfte,
2. om närstående får kontaktas och i vilket syfte,
3. vilka sakkunniga och referenspersoner som får kontaktas och i vilket syfte, och
4. när samtycket har lämnats.

Om den enskilde återkallar hela eller delar av sitt samtycke ska detta dokumenteras så att det tydligt framgår att samtycket inte längre gäller eller har ändrats.

Bilaga 3: Källförteckning och metod

Intervjuer

- „ Gruppintervju social- och arbetsmarknadsnämndens presidium och socialchef social -och arbetsmarknadsförvaltningen, 2017-12-12
- „ Verksamhetschef barn och familj, 2017-12-12
- „ Gruppintervju enhetschef verksamhetsområde integration och enhetschef Enheten för familjehem och kontaktstöd, 2017-12-11
- „ Gruppintervju familjehemssekreterare, barnsekreterare och socialsekreterare enheten för familjehem och kontaktstöd samt enheten för ensamkommande 2017-12-11

Dokumentförteckning

- „ Budget social- och arbetsmarknadsnämndens 2017-2019
- „ Budgetplan 2018-2020 med särskild budgetskrivelse
- „ Delårsrapport social- och arbetsmarknadsnämnden 2017
- „ Mall Hälsodeklaration för blivande familjehem
- „ Mall Referens i familjehemsutredning – arbetsliv
- „ Mall Referens i familjehemsutredning – nätverk
- „ Mall Referens i familjehemsutredning – socialtjänst
- „ Mall Samtal med biologiska barn i blivande familjehem
- „ Mall Diskussionsfrågor om tonåringar
- „ Mall Utredning av familjehem (rubriker i utredning till utskott)
- „ Mall för nämndens granskning av dokumentation i individärenden
- „ Protokoll SAN 2017-04-20 § 16 och § 24
- „ Rutin inför placering av barn och unga i familjehem, daterad 2017-02-21
- „ Rutin vid familjehemsutredning, daterad 2014-11-21
- „ Rutin Råd, stöd och annan hjälp till familjehem, daterad 2017-11-16
- „ Rutin uppföljning med familjehem, daterad 2017-11-16
- „ Riskbedömning inför förändringar i verksamheten, enhet familjehem och kontaktstöd, daterad 2017-09-25
- „ Sammanfattning av granskning av dokumentation i individärenden för verksamhetsområde Barn och familj, 2016-12-02
- „ Social- och arbetsmarknadsnämndens delegationsordning, fastställd 2017-08-31
- „ Social- och arbetsmarknadsnämndens dokumenthanteringsplan, fastställd 2017-03-22
- „ Samtyckesblankett för inhämtande av registerutdrag, daterad 2016-12-09
- „ Tio stycken barnakter och motsvarande familjehemsakter

- „ Uppdragsbeskrivning för seniorhandläggare med inriktning förstärkt mentorskap, daterad 2015-10-13
- „ Viktig information till familjehem, odaterad
- „ Verksamhetsberättelse 2016 social- och arbetsmarknadsnämnden
- „ Verksamhetsplan 2017-2019 social- och arbetsmarknadsnämnden

Bilaga 4. Aktgranskning

I tabellen nedan redovisas det övergripande resultatet av aktgranskningen utifrån checklistan.

Krav enligt lag (SoL) samt föreskrift och allmänna råd (SOSFS 2012:11)	Akter									
	1	2	3*	4	5	6	7	8**	9	10
Familjehemsutredning är dokumenterad (avser utredning till utskott)										
Utredningen omfattar:										
· Familjens sammansättning, bakgrund, livssituation och levnadsvanor										
· Boende och närmiljö										
· Varje tilltänkt familjehemsförälders personliga förutsättningar, egenskaper och omsorgsförmåga										
· Varje tilltänkt familjehemsförälders inställning till uppdraget										
Insamling av uppgifter till utredningen har gjorts genom:										
· Intervjuer	1		1	1			1	1	1	
· Hembesök										
· Referenstagning (minst två, en kan vara släkting)	2			2			5			2
Registerkontroll vid utredning:										
· Samtycke							5			
· Polisens misstanke och brottsregister	3	3		3			5	3		3
· Försäkringskassan	3			3			5	3		
· Socialregister	3	3		3			5	3		
· Kronofogden	3	3		3			5	3		
Nämnden har ingått avtal med familjehemmet i enlighet med mall							6			
Vårdplan är upprättad				4						
Genomförandeplan är upprättad										
Framgår att familjehemmet har deltagit vid upprättandet av genomförandeplan ¹⁰										

¹⁰ Genomförandeplanen bör enligt SoL och SOSFS 2012:11 upprättas i samverkan med barnet eller den inge och dennes vårdnadshavare samt i samverkan med familjehemmet. I aktgranskningen har vi

Genomförandeplanen har följts upp och uppdaterats	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Stöd till familjehemmet avseende utbildning, fortbildning och handledning är tydligt dokumenterat	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Familjehemmet har följts upp regelbundet (minst fyra gånger det senaste året)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Socialekreterare har hållit:										
· Enskilda samtal med den unge	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
· Samtal med den eller dem som tagit emot den unge i sitt hem	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
· Samtal med vårdnadshavarna	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Nämndens uppföljning omfattar den unges hälsa, utveckling, sociala beteende och skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Socialnämnden gör överväganden av vården (placeringen) var sjätte månad	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

■ = Tillfredställande ■ = Ej tillfredställande ■ = Ej aktuellt utifrån den placerades situation

1. Av utredningen framkommer att intervju genomförts, den är dock inte renskriven eller på annat sätt dokumenterad i sin helhet. Framgår inte att det är Kälvestensmetoden.
2. Av dokumentationen kan vi bara utläsa att en referens tagits.
3. Av utredningen framgår att registerkontroll gjorts, dock saknas dokumentation/handlingar.
4. Överflyttat ärende från annan kommun. Odaterad vårdplan från föregående kommun fanns i akten men Mölndals stad har inte upprättat någon egen.
5. Ny utredning pga. familjehemmet separerat, utredningen avser enbart en av de två föräldrarna. Saknas information om referenser och registerutdrag eller information om varför detta inte bedömts behöva inhämtas.
6. Familjehemmet separerade, inget nytt avtal med den familjehemsförälder som därefter ensam fortsatte med uppdraget

* Placeringen var en jourplacering, felregistrerad i systemet som familjehemsplacering.

** Placeringen har pågått en längre tid, kom med i urvalet utifrån att nytt beslut fattats om förlängd placering (t.ex. då den unge fyllt 18 år eller beslut enligt förändrat lagrum).

*** Placeringen avslutad tidigare (planerat eller oplanerat).

Vår kommentar

Syftet med aktgranskningen har varit att bedöma om dokumentationen avseende utredning, stöd och uppföljning sker ändamålsenligt, det vill säga i enlighet med lagstiftning, föreskrifter, riktlinjer och rutiner.

valt att avgränsa frågan till huruvida familjehemmet är delaktig beroende på varierande möjligheter för barnet/den unge samt dennes vårdnadshavare att medverka vid upprättandet.

Aktgranskningen visar att familjehemsutredning till utskott är sammanställd och dokumenterad i samtliga granskade ärenden. Utredningarna har med ett fåtal undantag genomförts och dokumenterats i enlighet med kraven i lagstiftning och föreskrift. Enbart i två av tio ärenden är det tydligt att tillräckligt många referenser har inhämtats för familjehemmen. Enligt SOSFS 2012:11 ska referenser på varje tilltänkt familjehemsförälder begäras från minst två av varandra oberoende personer. I fyra ärenden framgår det tydligt att intervjuer har genomförts utifrån Kälvestensmetoden, som enligt förvaltningens rutin ska användas. Enbart i fyra ärenden är intervjuerna renskrivna, i övriga sex ärenden framgår enbart att intervjuer har genomförts. I sex av de granskade ärendena saknas dokumenterat samtycke till att genomföra registerkontroll. I sex ärenden saknas även handlingar som styrker att registerkontroller genomförts.

Av aktgranskningen framgår att nämnden i samtliga granskade ärenden utom ett har ingått avtal med familjehemmen. I det enstaka ärendet fanns ett tidigare avtal, men inget nytt avtal hade skrivits med den familjehemsförälder som fortsatte uppdraget efter familjehemmets separation. Avtalen innehåller roll- och ansvarsfördelning mellan nämnden och familjehemmet.

Vidare framgår att vårdplaner upprättats i majoriteten av ärendena. Enbart i fyra ärenden har vi tagit del av genomförandeplaner som innehåller samtliga delar som krävs enligt SoL 11 kap. 3 §. I två av dessa genomförandeplaner framgår det tydligt att familjehemmet har deltagit i framtagandet av genomförandeplanen, vilket ses som viktigt i SoL och SOSFS 2012:11. Vidare framgår att det enbart tydligt i ett ärende att uppföljning genomförts av genomförandeplanen.

I fem av de granskade akterna framgår det inte tydligt vilket stöd som givits till familjehemmet avseende utbildning, fortbildning och handledning.

Avseende nämndens uppföljning av familjehemsplaceringar framgår att det tydligt av dokumentationen att barnsekreterare besökt barnet eller den unge fyra gånger under det senaste året. I två ärenden framgår det inte tydligt huruvida enskilda samtal hållits med den unga.

DELEGERINGSBESLUT
2018-03-09

Dnr SAN 81/18

Social- och arbetsmarknadsnämnden
Magnus Heimdahl

Till:
Kommunens revisorer
Yvette Hedlund
rev.platina@molndal.se

Godkännande av yttrande gällande granskning av familjehem

Beslut enligt Social- och arbetsmarknadsnämndens delegeringsordning, antagen 2017-08-31 § 39, punkt 2.1.1

Ordförande godkänner yttrandet gällande revisorernas granskning av familjehem och översänder det till kommunens revisorer.

Ärendet

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Mölnåls stad har EY granskat utredning och uppföljning av familjehem. Granskningens syfte har varit att bedöma om social- och arbetsmarknadsnämnden säkerställer en ändamålsenlig familjehemsvård, det vill säga i enlighet med gällande lagar, regler och fullmäktiges beslut.

Social- och arbetsmarknadsnämnden välkomnar granskningen av utredning och uppföljning av familjehem i Mölnåls stad. Nämnden anser att det är angeläget att det finns en ändamålsenlig och rättsäker familjehemsvård och att förvaltningen följer rutiner, lagar, beslut och styrande regelverk. Social- och arbetsmarknadsförvaltningen har berett nämndens yttrande av granskningsrapporten och översänder yttrandet till kommunens revisorer.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Bernt A Runberg', written over a blue line.

Bernt A Runberg
Ordförande Social- och arbetsmarknadsnämnden

Bilaga:
Social- och arbetsmarknadsnämndens yttrande gällande granskning av familjehem

2018-03-08

YTTRANDE
Dnr SAN 81/18

Social- och arbetsmarknadsnämnden

Kommunens revisorer
rev.platina@molndal.se

Social- och arbetsmarknadsnämndens yttrande gällande granskning av familjehem

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Mölnåls stad har EY granskat utredning och uppföljning av familjehem. Granskningens syfte har varit att bedöma om social- och arbetsmarknadsnämnden säkerställer en ändamålsenlig familjehemsvård, det vill säga i enlighet med gällande lagar, regler och fullmäktiges beslut.

Social- och arbetsmarknadsnämndens yttrande

Social- och arbetsmarknadsnämnden välkomnar granskningen av utredning och uppföljning av familjehem i Mölnåls stad. Nämnden anser att det är angeläget att det finns en ändamålsenlig och rättsäker familjehemsvård och att förvaltningen följer rutiner, lagar, beslut och styrande regelverk.

Social- och arbetsmarknadsnämnden ämnar att följa de rekommendationer som granskningen har framlagt och framhäver att förvaltningen redan påbörjat ett omfattande förbättringsarbete både genom att rekrytera särskild kompetens och genom en förvaltningsövergripande översyn av rutiner, utbildningsbehov och metodutveckling inom de enheter som idag ansvarar för familjehemsverksamheten.

Social- och arbetsmarknadsnämndens kommentarer på granskningens rekommendationer:

- Säkerställa att utredningar av familjehem dokumenteras löpande och i enlighet med kraven i aktuella regelverk.

Social- och arbetsmarknadsnämnden anser att man säkerställer att löpande dokumentationen i utredningarna sker på ett adekvat sätt. Social- och arbetsmarknadsnämnden använder sig av en utredningsmall där kraven är hämtade ifrån Socialstyrelsens föreskrifter: "Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende (SOSFS 2012:11)".

I utredningsmallen som används säkerställs att dokumentationen följer kraven i aktuella regelverk då rubriker och underrubriker direkt är hämtade från 4 kapitlet 3 §. Förvaltningen kan samtidigt konstatera att det finns två mallar, en som återfinns i verksamhetssystemet Viva och som ska vara den standardiserade mallen för dokumentation men som av förvaltningen bedöms som inte ändamålsenlig och enheten har skapat en tydligare mall som återger ska-kraven bättre. Den mallen som används ligger utanför verksamhetssystemet. Vilken mall som ska användas är inte fullt ut förankrat idag i verksamheterna

Nämnden delar revisorernas bedömning att dokumentationen behöver bli utförligare, bland annat genom att nuvarande utredningar behöver kompletteras med mer av det material som tas upp via intervjuer som idag inte läggs i akt eller i utredningen. Dock anser nämnden att den informationen som framgår i beslutsunderlag är adekvat för att fatta väl förankrade politiska beslut.

Social- och arbetsmarknadsnämndens åtgärder:

Förvaltningen bedömer att när ett nytt verksamhetssystem införs under hösten säkerställs att generella dokumentmallar är uppdaterade och ändamålsriktiga.

En intern gemensam rutin ska arbetas fram och redovisas till under hösten. Nämnden understryker vikten av gemensamma utbildningsinsatser för handläggare och utredare och förvaltningschef har gett i uppdrag till enhetscheferna att tillsammans med familjehemssekreterare bilda en arbetsgrupp för att utveckla rutiner och enhetsövergripande anvisningar.

I och med att förvaltningen har tillsatt en Socialt ansvarig samordnare (SAS) som tillträder under våren säkerställs den interna kvalitetskontrollen och rutinuppföljning kommer att ske kontinuerligt och under ordnade arbetsformer och genom tydliga rutiner.

En revision av dokumenthanteringsplanen garanterar att förvaltningen uppdateras när det kommer till vad som ska gälla vid upprättande och gallring av upprättat och inkommet material i familjehemsutredningarna.

- Säkerställa att referenser inhämtas och dokumenteras i enlighet med kraven i aktuella regelverk.

Det finns tydliga lagkrav på hur referenstagning ska inhämtas och nämnden kan konstatera att man har brustit i referenstagningsrutiner. Förvaltningen har satt igång med att ta säkerställa att man följer gällande lagkrav vid referenstagning bland annat vid kvalitetsgranskning av familjehemsutredningen inför politiska beslut om medgivande för familjehem kontrolleras att referenstagning har

dokumenterats i utredningen annars återremitteras utredningen till handläggare för komplettering.

Idag så inhämtas registerutdrag och dokumenteras i journal eller i utredning enligt rutin. Social- och arbetsmarknadsnämnden kan samtidigt konstatera att rutinen inte följer beslutad dokumenthanteringsplan då det i verksamhetssystemet enbart görs en journalanteckning och där registerutdragen som enskilda dokument inte läggs i akten utan är enbart en journalanteckning.

Social- och arbetsmarknadsnämndens åtgärd:

Förvaltningen har i uppdrag att utveckla rutiner som följer beslutad dokumenthanteringsplan samt att göra dokumenthanteringsplanen välkänd i organisationen. Dokumenthanteringsplanen kan behöva genomgå en revidering under hösten för att anpassas till verksamheterna och till nya rutiner utifrån införande av e-arkiv i staden.

- Säkerställa att genomförandeplaner upprättas i enlighet med kraven och rekommendationerna i aktuella regelverk.

Nämnden delar revisorernas bedömning att man behöver säkerställa att genomförandeplaner upprättas i enlighet med krav och rekommendationer. Sedan januari 2018 sker ett metodarbete med att säkerställa genomförandeplaner då förvaltningen redan innan granskningen kunnat konstatera att man brustit i rutiner.

- Tillse att den löpande uppföljningen av familjehem och placeringar dokumenteras på ett strukturerat sätt utifrån kraven i aktuella regelverk.

Nämnden delar revisorernas bedömning att man behöver säkerställa uppföljning av familjehem och placeringar dokumenteras enhetligt och på ett strukturerat sätt.

Social- och arbetsmarknadsnämndens åtgärd:

Riktlinjer för familjehemsvården ska tas fram för att bättre säkerställa att rutiner för råd, stöd och hjälp följs och dokumenteras och följs upp övergripande.

- Säkerställa en tillräcklig övergripande uppföljning och egenkontroll avseende arbetet med familjehem.
- Säkerställa en ändamålsenlig uppföljning och kontroll av konsulentstödda familjehem utifrån kraven i aktuella regelverk och de egna avtalen

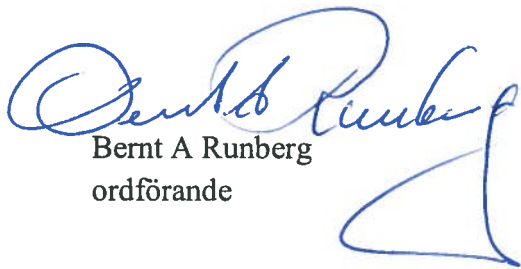
Social- och arbetsmarknadsnämnden håller med om att det brister i egenkontroll. Förvaltningen gör bedömningen att införandet av en SAS på förvaltningen kommer lösa mycket av problematiken som granskningen lyfter fram.

Förvaltningen anser att en löpande egenkontroll i enlighet med den checklista som revisorerna har lyft fram kan inkorporeras i nämndens interna kontrollrutiner och på så sätt säkerställs löpande uppföljningen av både konsulentstödda som egna familjehem.

Social- och arbetsmarknadsnämndens åtgärd:

Upphandling av ledningssystem är på gång i samverkan med Vård- och omsorgsförvaltningen. I samband med införande av det kommer strukturerad egenkontroll att implementeras i förvaltningens arbetsrutiner.

Förvaltningschef har gett enhetschefer i uppdrag att rutiner upparbetas för att allmänna råd i SOSFS 2012:11 3 kapitlet 3 § Egenkontroll, ska följas

Bernt A Runberg
ordförande

Mio Saba Sjösten
Förvaltningschef